

УДК 329.73:323.1](477-89 Гал) «1918/1923»

Андрій МЕЛЬНИК

Львівський національний університет імені Івана Франка,
докторант кафедри історії держави і права,
політичних та правових учень,
кандидат юридичних наук, адвокат,
e-mail: melnyk0982@gmail.com,
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-4977-3679>

ВПЛИВ СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТІВ НА ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКО-ПРАВОВОЇ ДУМКИ В ГАЛИЧИНІ У ПЕРІОД ПРОГОЛОШЕННЯ ТА ЗАНЕПАДУ ЗУНР (1918–1923 рр.)

<http://doi.org/10.23939/law2024.41.207>

© Мельник А., 2024

У статті проаналізовано вплив Української соціал-демократичної партії (УСДП) на формування та розвиток політико-правової думки в Галичині у період проголошення та занепаду ЗУНР (1918–1923 рр.). Висвітлено роль і місце знакових українських соціал-демократів у громадсько-політичному житті краю та особливості еволюції УСДП до політичного курсу ЗУНР, Польської держави через призму нетривалого періоду української влади та специфіки окупаційного режиму. З'ясовано, що в досліджуваній період на розвиток української політико-правової думки впливали тектонічні суспільно-політичні події: розпад Австро-Угорської монархії; українські революції в Галичині та Наддніпрянській Україні; проголошення Західноукраїнської Народної Республіки та Української Народної Республіки; Злука ЗУНР та УНР; окупація Галичини Польщею; асиміляторська політика польського уряду; боротьба громадянського суспільства та легальних політичних сил за відновлення української національної державності.

Наголошено, що до цих історичних процесів УСДП причетна безпосередньо, адже з моменту створення однією із перших легальних партій Австро-Угорщини проголосила ідею права українського народу на державно-політичну самостійність і докладала зусиль для реалізації програмного партійного положення на практиці, формуючи правову свідомість українців Галичини. Поєднуючи національну ідею з марксизмом, соціал-демократи прагнули добитися національного та соціального визволення українського народу і побудувати незалежну Українську соціалістичну державу. Підкреслено, що ідея цілісної та соборної України стала стрижневою у період національно-визвольних змагань 1917–1923 рр.

Ключові слова: соціал-демократи; марксизм; українська політико-правова думка; державотворення; національна державність; Галичина; ЗУНР.

Постановка проблеми. Наукове дослідження впливу соціал-демократів на формування та розвиток української політико-правової думки в Галичині у період проголошення та занепаду ЗУНР (1918–1923 рр.) потребувало опрацювання значної кількості фахової літератури. Враховуючи недостатній рівень наукового розроблення цієї проблеми, спираючись на історіографічний доробок попередників, автор поставив за мету дослідити місце і роль видатних українських соціал-демок-

ратів у громадсько-політичному житті краю та особливості еволюції УСДП до політичного курсу ЗУНР, Польської держави через призму нетривалого періоду української влади та специфіки окупаційного режиму.

Виконаний аналіз дав змогу окреслити ступінь висвітлення досліджуваної проблематики, врахувати попередні напрацювання, охарактеризувати особливості еволюції соціал-демократів і дійти висновку, що робота УСДП у сфері формування правової свідомості галичан здійснювалася через науково-публіцистичну діяльність провідних діячів (вироблення теоретичної правової свідомості) та практичну діяльність партійних осередків (формування побутової правової свідомості).

Аналіз дослідження проблеми. Вивчення впливу соціал-демократичних ідей на формування національної свідомості українців і на творення української державності в Галичині розпочалося понад століття тому. Увага до цієї проблематики особливо посилилась після виходу в 1895 р. книги Юліана Бачинського “Україна irredenta”, в якій 25-річний вчений і громадсько-політичний діяч на основі марксистського аналізу суспільно-економічних відносин сформулював ідею політичної незалежності українського народу в єдиній соборній державі: “Україна – для себе! – От і єї клич. Вільна, велика, незалежна, політично самостійна Україна – одна, нероздільна від Сяну по Кавказ! – от і єї стяг!” [1, с. 9]. Стрижневе положення цієї наукової праці викликало широкий резонанс у галицькому суспільстві, свідченням чого стали численні публікації та рецензії, автори яких з різних позицій оцінювали право українців на державно-політичну самостійність. Однак, попри різногolosся в оцінках праці Ю. Бачинського, була вперше відверто поставлена і логічно обґрунтована ідея права України на державно-політичну самостійність як необхідна умова її економічного і культурного розвитку. Це привело до кардинальних змін у партійному середовищі краю: 30 грудня 1895 року на Четвертому конгресі Русько-Української радикальної партії у Львові вимога державної незалежності України вперше в історії увійшла до програми політичної сили. Це стало результатом тривалого ідеологічного протистояння між двома поколіннями активістів першої української партії – так званими “старшими” та “молодими” радикалами. У 1899 р. ідею самостійної української державності проголосили новостворені українські політичні сили – Українська національно-демократична партія (УНДП) і Українська соціал-демократична партія (УСДП). Відтоді політична концепція Ю. Бачинського, покладена в основу діяльності УСДП, стала предметом досліджень теоретичної спадщини та практичної діяльності української лівиці Галичини.

Нагромаджений за цей період історіографічний матеріал, як справедливо зазначає І. Бегей, можна умовно розподілити на чотири групи: 1) науково-публіцистичні студії громадсько-політичних діячів, науковців кінця XIX – початку XX ст.; 2) напрацювання істориків міжвоєнного періоду XX ст.; 3) радянська і діаспорна історична думка; 4) доробок українських і закордонних дослідників (період незалежності України) [2, с. 8].

Першими про діяльність соціал-демократів у Галичині та їхній вплив на розвиток української національної ідеї писали учасники тогочасного суспільно-політичного життя: І. Франко, М. Павлик, Ю. Бачинський, В. Будзиновський, М. Ганкевич та ін. У контексті досліджуваної проблематики дуже цікаві наукові й науково-популярні студії міжвоєнного періоду XX ст., зокрема, дослідження М. Шаповала, В. Темницького, М. Стахіва, І. Квасниці, М. Грушевського, С. Вітика, В. Левинського, К. Левицького, М. Лозинського та ін. Окремий пласт становлять наукові напрацювання українських учених з діаспори. Серед них – колективна праця “Історичні постаті Галичини XIX – XX ст.”, праці І. Кедрина, І. Сохоцького, І. Лисяка-Рудницького О. Субтельного та ін.

Радянські науковці, зважаючи на ідеологічні перепони, зараховували УСДП до розряду “буржуазно-націоналістичних партій”, а тому її діяльність, як правило, перекручували чи замовчували.

Після здобуття Україною державної незалежності інтерес до вивчення діяльності тогочасних українських політичних партій відчутно зріс. У 90-ті роки з’явилися наукові дослідження Я. Дашкевича, О. Зайцева, М. Кугутяка, С. Кульчицького, І. Васюти, М. Гетьманчука, Л. Зашкільняка, О. Красівського, М. Кучерепи, М. Швагуляка та інших українських учених. Чимало інформації, що

стосується діяльності УСДП зазначеного періоду, у працях О. Жерноклеєва та І. Райківського. Вагомий внесок у вивчення теоретичної спадщини і практичної діяльності української лівиці зробив І. Беґей.

Останнім часом предметом дослідження українських науковців стали питання вивчення досвіду наукової та громадсько-політичної діяльності заборонених раніше політиків і мислителів та їх внеску в розбудову Української держави. Серед них – наукові розвідки О. Салтовського, Ю. Древицького, Л. Кобути, Й. Надольського, Т. Огородника, О. Токарчук та ін.

Аналіз засвідчив, що діяльність УСДП у 1918–1923 рр. досліджували переважно історики і політологи, наукові студії авторів здійснювались виключно в контексті окресленої ними проблематики. У сучасній правовій літературі поки що немає досліджень, які б висвітлювали питання, важливі для цілісного розуміння і тлумачення впливу соціал-демократів на творення і розвиток ідей національної державності.

Мета статті – вивчення впливу соціал-демократичних ідей на формування національної свідомості українців і висвітлення етапів та напрямів еволюції української політико-правової думки в Галичині в період створення і занепаду ЗУНР.

Виклад основного матеріалу. У досліджуваній період на розвиток української політико-правової думки впливали тектонічні суспільно-політичні події: розпад Австро-Угорської монархії; українські революції в Галичині і Наддніпрянській Україні; проголошення Західноукраїнської Народної Республіки та Української Народної Республіки; Злука ЗУНР та УНР; окупація Галичини Польщею; асиміляторська політика польського уряду; боротьба громадянського суспільства та легальних політичних сил за відновлення української національної державності. До цих історичних процесів УСДП причетна безпосередньо, адже від моменту створення однією з перших легальних партій Австро-Угорщини проголосила ідею права українського народу на державно-політичну самостійність і докладала зусиль для реалізації програмного партійного положення на практиці, формуючи правову свідомість українців Галичини.

Політико-правова платформа УСДП, як зазначено вище, ґрунтувалася на принципах західно-європейської соціал-демократії. Поєднуючи національну ідею з марксизмом, соціал-демократи прагнули добитися національного та соціального визволення українських робітників і побудувати незалежну Українську соціалістичну державу. Як показав аналіз, ідея цілісної та соборної України стала ключовою у період національно-визвольних змагань 1917–1923 рр. У науково-публіцистичних працях, публічних виступах провідні діячі УСДП популяризували теоретичні концепції політичної самостійності та соціально-справедливого суспільства, спираючись на досвід та устремління до незалежності інших європейських народів. В. Левинський, один з ідеологів соціал-демократів, зокрема зазначав, що “кождий народ, навіть найменший, має неоспориме право на свою історію, себто на свою національну державу” [3, с. 3]. Водночас через практичну діяльність партійних осередків соціал-демократи разом з націонал-демократами, радикалами впливали на побутову правосвідомість галичан.

Отже, на етапі розпаду Австро-Угорської монархії та революційних подій у Росії українська політико-правова думка, завдяки згуртованості проукраїнських партій і рухів, була спрямована на об’єднання всієї нації навколо спільної стратегічної мети – утворення національної Української держави. Це дало змогу представникам української парламентської репрезентації скликати у Львові (18 жовтня 1918 року) Конституанту і попри незгоду соціал-демократів, які виступили за негайне об’єднання українських земель Австро-Угорщини з Наддніпрянською Україною, більшістю голосів ухвалити рішення утворити окрему державу – Західноукраїнську Народну Республіку (ЗУНР). УНРада прийняла низку рішень, які насамперед визначали майбутнє правового статусу Галичини.

Раціонально використавши австрійське законодавство, нормативно-правові акти Української Народної Республіки та Центральної Ради, законодавці ЗУНР синтезували найкращі здобутки

національної та європейської правової думки і ухвалили низку законодавчих конституційних актів, які, зокрема, визначали статус державної мови, права громадянства, процедуру організації та роботи Сейму. Це мало стати запорукою стабільного розвитку суспільства [4, с. 357–359].

Однак уже тоді чи не вперше намітилися суперечності між націонал-демократами та соціал-демократами, які не могли не позначитись на формуванні та розвитку української політико-правової думки. Під час роботи Конституанти лідер соціал-демократів М. Ганкевич виступив із офіційною заявою, в якій від імені УСДП запропонував об'єднати український народ в одній державі. Однак Є. Петрушевич, який головував на зібранні, відхилив цю пропозицію, мотивуючи своє рішення тим, що злука з Гетьманською Україною загрожувала тим, що ЗУНР увійде до складу Росії. На знак протесту УСДП вийшла зі складу УНРади й оголосила себе опозиційною партією. Це викликало гострі дискусії в суспільстві: з'явилися листівки, відозви, плакати, численні публікації на підтримку і проти Злуки. Друкований орган соціал-демократів, газета "Вперед", відзначала зокрема, що "зволікання з проголошенням прилучення українських земель пояснюється двоюко. З ідейніших одиниць страхом перед російською обмосковленою гетьманською Україною, небажанням допомогти таким чином гетьманському уряду і послабити позиції Українського Національного Союзу. А в декого страхом втратити власні впливи"[5, с. 369]. Проте політики Наддніпрянщини підтримали створення ЗУНР: "Хоч якою спокусливою була думка про з'єднання в одне політичне тіло всіх етнографічно-українських земель, відзначала газета "Нова Рада", то в даний час і в теперішніх обставинах досягти цього неможливо"[5, там само]. Водночас газета "Відродження" висловила надію, що "остання ухвала Української Національної Ради у Львові, в якій більшість була за федерування з Австрією, буде мати тільки платонічне значення. Нам здається, що соціал-демократична меншість Української Національної Ради, яка голосувала за приєднання українських земель Австро-Угорщини до України, здобуде перемогу, бо за це стоїть саме життя і природній хід історичних подій"[5, там само].

Опозиційність УСДП на перших порах не впливала на її державотворчу роботу. Соціал-демократи разом із радикалами, націонал-демократами взяли активну участь в створенні центральних і місцевих органів ЗУНР, проте не відмовились від ідеї соборності України. З цією метою були створені комітети з'єднання всіх українських земель, які очолили провідні діячі УСДП. По всій території Галичини відбувались збори, віча, мітинги, на яких порушували політичні національно-культурні та економічні питання, пов'язані з об'єднанням Галичини і Наддніпрянської України. Акт Злуки УНР та ЗУНР було проголошено 22 січня 1919 р. Уперше за багато століть українські землі юридично об'єдналися в одну державу, задекларувавши цілісність національно-політичних і культурних інтересів. Звісно, правова реалізація цього акту була умовною, оскільки, крім зміни назви ЗУНР на Західну Область Української Народної Республіки та введення Є. Петрушевича до складу Директорії, жодних правових наслідків не спостерігалось.

Після Акту злуки ЗУНР і УНР у січні 1919 р. УСДП перейшла в опозицію до урядових чинників західної області УНР, виступила за створення єдиного соціалістичного уряду в Україні. Це була політична позиція голови партії В. Темницького, його прихильників – О. Безпалка, С. Вітика, О. Устияновича та ін. У результаті 30 березня 1920 представники УСДП вийшли з Української національної ради у Львові, а 4 квітня 1920 р. з уряду УНР [6, с. 112–113]. Це було свідченням того, що УСДП на початку 20-х років ХХ ст. не сформувала (методологічно і світоглядно) єдиного підходу до розбудови незалежної соборної України й остаточно зневірилася в політиці еміграційних урядів УНР і ЗУНР.

Занепад ЗУНР змушував провідні українські партії визначити своє ставлення до окупаційного режиму Другої Речі Посполитої. Як показав аналіз, основним змістом суспільно-політичного життя галицьких українців у 1919–1923 рр. була боротьба проти польського окупаційного режиму, за відновлення української державності. Позиція УСДП, здавалось, чітко викристалізувалась, коли вона засудила підписання в 1920 р. Варшавського договору між Польщею та УНР, за яким Західна Україна відходила до Польщі. І для цього були всі підстави. Адже анексія Західної України та

політика польської влади у регіоні у 20–30-х роках ХХ ст., як справедливо зазначають Ю. Ю. Пайда та Куруц, у міжнародно-правовому контексті була програмною цільовою асиміляцією з метою якнайшвидшої етнополітичної інкорпорації цих територій, що негативно сприймалося корінним населенням та порушувало міжнародно-правові основи входження Волині й Галичини до складу Другої Речі Посполитої [7, с. 36–39].

Водночас позиція М. Ганкевича істотно відрізнялася від політичної лінії УСДП. Він публічно заявляв, що залишається прихильником польсько-української угоди на основі права народів на самовизначення та реалізації соціалістичної ідеї. На сторінках газети “Соціалістична думка” М. Ганкевич пропагував ідею тісної співпраці соціалістичних партій Польщі та Галичини. Як прихильник польсько-українського порозуміння він заявляв, що “вільна, самостійна Українська республіка зможе в порозумінню з Польською республікою справедливо на основі етнографічного принципу вирішити справу границь між обома республіками, справу Східної Галичини, Холмщини і Волині” [8].

На відміну від М. Ганкевича, УСДП розчарувалася у політиці польського уряду щодо українського питання та в інтернаціональній солідарності робітничого класу в боротьбі за соціалістичні ідеали, що кардинально вплинуло на зміну її ідеологічного спрямування, а політико-правова думка в краї під впливом соціал-демократів почала еволюціонувати в напрямі визнання “диктатури пролетаріату” і радянської влади в Україні. Важливим чинником формування радянофільської бази у Галичині була не лише фінансова “підтримка” комуністичних осередків, яка надходила безпосередньо через партійні структури чи за посередництвом міжнародних структур Комінтерну, але й більшовицька пропаганда, яка, маніпулюючи так званими перевагами радянського способу життя, впливала на свідомість знедолених верств галицького краю. Особливий наголос робили на “українізації”, яка здійснювалась у радянській Україні й була набагато привабливішою від політики ополячення, яку насаджував в Галичині уряд Другої Речі Посполитої. Про це, як головний чинник прокомуністичної орієнтації галицьких соціал-демократів, згодом писала газета УСДП “Земля і воля”. Соціал-демократи вбачали в Українській Соціалістичній Радянській Республіці (УСРР) основу для будівництва незалежної держави із соціалістичним ладом на етнічних українських землях. У результаті в січні 1922 р. на партійній нараді УСДП у Львові вперше була поставлена вимога возз’єднання Західної України з УСРР та утворення об’єднаної суверенної робітничо-селянської України [9, с. 135]. У березні 1923 р. на VI з’їзді УСДП прийняла прокомуністичну програму, а її лідерів (Л. Ганкевич, П. Буняк, І. Квасниця) відсторонили від керівництва партією. 30 січня 1924 р. прокомуністичну УСДП заборонила польська влада через виразно комуністичний напрям діяльності як самої партії, так і організацій і товариств ... “під її впливом” [9, там само].

Висновки. Під впливом діяльності УСДП українська політико-правова думка в період проголошення та занепаду ЗУНР (1918–1923 рр.) пройшла три еволюційні етапи. Після закінчення Першої світової війни соціал-демократи докладали зусиль для піднесення національної свідомості українського народу, творення національної ідеології та розвитку партійно-політичної системи. Разом з УНДП, УСРП, іншими українськими політичними силами соціал-демократи брали активну участь у створенні та юридичному оформленні ЗУНР. На другому етапі, поєднуючи ідеї національної державності, соборності та соціальної справедливості, добивалися об’єднання ЗУНР та УНР в одну державу. Однак після Акту Злуки вони зайняли опозиційну позицію щодо урядових чинників західної області УНР через різне бачення шляхів побудови й утвердження незалежної держави. Приєднання Галичини до Польської держави започаткувало новий етап в діяльності УСДП. В умовах окупації українські соціал-демократи зайняли чітко виражену політичну позицію невизнання влади Другої Речі Посполитої. Під впливом їхньої діяльності формувалась відповідно й українська політико-правова думка. Однак серед керівництва УСДП не було єдності через відсутність політичної стратегії, а рядові члени партії були дезорієнтовані як протистоянням з польськими соціалістами, так і маніпулятивною радянською пропагандою. У результаті УСДП прийняла прокомуністичну платформу, а давніх лідерів остаточно відсторонили від керівництва партією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бачинський Юліян. Україна irredenta / Юліян Бачинський; передм. В. Дорошенка. 3-тє вид. Берлін: Вид-во укр. молоді, 1924. 238 с.
2. Бегей І. Ідейно-теоретична спадщина та практична діяльність української лівиці Галичини (кінець XIX – перша третина XX століть): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра політ. наук: 23.00.01 – теорія та історія політичної науки. Львів, 2015. 42 с.
3. Левинський В. Соціалістичний Інтернаціонал і поневолені народи. Київ; Відень: Вид. Дніпросоюза, 1920. 144 с.
4. Луцький М І. Право і система законодавства Західно-Української Народної Республіки: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук – 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. Київ, 2016. 418 с.
5. Дорошенко Д. І. Нарис історії України. Львів: Світ, 1991. 576 с.
6. Райківський І. Я. Ліворадикальна еволюція УСДП (1920–1924 рр.). Вісник Прикарпатського університету. Історія 1999. Вип. II. С. 112–121.
7. Пайда Ю. Ю., Куруц Н. В. Правові особливості анексії Західної України у 1920-х рр. *Науковий вісник Дніпропетровського держ. університету внутрішніх справ*. 2019. № 1 (98). 182 с.
8. Ганкевич М. Україна і Польща. Соціалістична думка. 1921. 3 вересня.
9. Райківський І. Українська соціал-демократія в національному русі Галичини в 1928–1939 роках. 3 історії західноукраїнських земель. Львів, 2018. Вип. 14. С. 132–155.

REFERENCES

1. Yuliyani Bachynskiyi. *Ukraine irredenta* [Ukraine irredenta]; peredm. V. Doroshenka. 3-tie vyd. Berlin: Vyd-vo ukr. molodi, 1924. 238 p. [In Ukrainian].
2. Behei I. *Ideino-teoretychna spadshchyna ta praktychna diialnist ukrainskoi livytsi Halychyny (kinets KhKh – persha tretyna KhKh stolit)*: [Ideological and theoretical heritage and practical activity of the Ukrainian left of Galicia (end of the 19th – first third of the 20th centuries)]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia dokt. polit. nauk: 23.00.01 – teoriia ta istoriia politychnoi nauky. Lviv, 2015. 42 p. [In Ukrainian].
3. Levynskiyi V. *Sotsiialistychnyi Internatsional i ponevoleni narody* [The Socialist International and Enslaved Peoples]. K.; Viden: Vyd. Dniprosouiza, 1920. 144 p. [In Ukrainian].
4. Lutskiy M I. *Pravo i systema zakonodavstva Zakhidno-Ukrainskoi Narodnoi Respubliki* [Law and system of legislation of the Western Ukrainian People's Republic]: dys. ... dokt. yuryd. nauk – 12.00.01 – teoriia ta istoriia derzhavy i prava; istoriia politychnykh i pravovykh uchen. Kyiv, 2016. 418 p. [In Ukrainian].
5. Doroshenko D. I. *Narys istorii Ukrainy* [Essay on the history of Ukraine]. Lviv: Svit, 1991. 576 p. [In Ukrainian].
6. Raikivskiyi I. Ia. *Livoradykalna evoliutsiia USDP (1920–1924 rr.)* [The left-radical evolution of the USDP (1920–1924)]. Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Istoriia 1999. Vyp. II. Pp. 112–121 [In Ukrainian].
7. Paida Yu. Iu., Kuruts N. V. *Pravovi osoblyvosti aneksii Zakhidnoi Ukrainy u 1920-kh rr.* [Legal features of the annexation of Western Ukraine in the 1920s]. Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav. 2019. No. 1 (98). 182 p. [In Ukrainian].
8. Hankevych M. *Ukraina i Polshcha* [Ukraine and Poland]. Sotsiialistychna dumka. 1921. 3 veresnia [In Ukrainian].
9. Raikivskiyi I. *Ukrainska sotsial-demokratiia v natsionalnomu rusi Halychyny v 1928–1939 rokakh. Z istorii zakhidnoukrainskykh zemel* [Ukrainian social democracy in the national movement of Galicia in 1928–1939. From the history of Western Ukrainian lands]. Lviv, 2018. Vyp. 14. Pp. 132–155. [In Ukrainian].

Дата надходження: 15.01.2024 р.

Andriy MELNYK

Ivan Franko Lviv National University,
Doctoral student of the Department of
history of the state and law,
political and legal studies,
Candidate of legal sciences, lawyer,
e-mail: melnyk0982@gmail.com,

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-4977-3679>

**THE INFLUENCE OF SOCIAL DEMOCRATS ON THE FORMATION AND DEVELOPMENT
OF UKRAINIAN POLITICAL AND LEGAL THOUGHT IN GALICIA DURING
THE PERIOD OF THE PROCLAMATION AND DECLINE OF THE ZUNR (1918–1923)**

This article is devoted to the analysis of the influence of the Ukrainian Social Democratic Party (USDP) on the formation and development of political and legal opinion in Galicia during the period of the proclamation and decline of the ZUNR (1918–1923). The role and place of iconic Ukrainian social democrats in the socio-political life of the region and the peculiarities of the evolution of the USDP to the political course of the ZUNR, the Polish state through the prism of the short period of Ukrainian power and the specifics of the occupation regime are highlighted. It was found that during the period under study, the development of Ukrainian political and legal thought was influenced by tectonic social and political events: the collapse of the Austro-Hungarian monarchy; Ukrainian revolutions in Galicia and Trans-Dnieper Ukraine; the proclamation of the West Ukrainian People's Republic and the Ukrainian People's Republic; Zluka ZUNR and UNR; occupation of Galicia by Poland; assimilation policy of the Polish government; the struggle of civil society and legal political forces for the restoration of Ukrainian national statehood.

It is emphasized that the USDP was directly related to these historical processes, because from the moment of its creation, it was one of the first legal parties of Austria-Hungary to proclaim the idea of the right of the Ukrainian people to state and political independence and made efforts to implement the programmatic position of the party in practice by forming the legal consciousness of Ukrainians. Combining the national idea with Marxism, the social democrats sought to achieve the national and social liberation of the Ukrainian people and build an independent Ukrainian socialist state. It is emphasized that the idea of a unified and cathedral Ukraine became the core during the national liberation struggle of 1917–1923.

Key words: social democrats; Marxism; Ukrainian political and legal thought; state formation; national statehood; Galicia; ZUNR.